

**НАУКОВИЙ
ВІСНИК
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Рік заснування 1996

Випуск 775-776

Географія

Збірник наукових праць

Чернівці
Чернівецький національний університет
2016

Науковий вісник Чернівецького університету : збірник наукових праць. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. – Вип. 775–776 : Географія. – 276 с.

Scientific Herald of Chernivtsy University : collection of scientific papers. Chernivtsy : Chernivtsy National University, 2016. – Is. 775–776 : Geography. – 276 p.

У збірнику висвітлюються актуальні проблеми фізичної географії та соціально-економічної географії, над якими працюють науковці Чернівецького національного університету та інших наукових установ і вузів України.

The articles in the journal highlight actual problems of physical geography, economic and social geography, which are studied by the scientists of Chernivtsy National University and other universities and research institutes of Ukraine.

*Друкується за ухвалою вченої ради
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

Редакційна колегія:

Головний редактор **В.П. Руденко**
Заступник головного редактора **В.П. Круль**

Editorial Board:

Editor-in-Chief: **V.P. Rudenko**
Deputy Editors: **V.P. Krul**

**В.М. Гуцуляк, В.О. Джаман, М.В. Жук,
К.Й. Кілінська, Б.Т. Рідущ, Т.В. Соловей,
П.О. Сухий, Ю.С. Ющенко, В.Г. Явкін**

**V.M. Gutsuleak, V.O. Djaman, M.V. Juk,
K.Y. Kilinska, B.T. Ridush, T.V. Solovey,
P.O. Sukhiy, Yu.S. Yushchenko, V.G. Yavkin**

Редакційна рада:

В. Андрейчук (Польща)	V. Andreychuk (Poland)
О. Володченко (Німеччина)	A. Wolodtschenko (Germany)
М. Куниця (Росія)	M. Kunitsa (Russia)
К. Місевич (Росія)	K. Misevich (Russia)
П. Спішак (Словаччина)	P. Spisiak (Slovakia)
І. Стебельський (Канада)	I. Stebelsky (Canada)
В. Сурд (Румунія)	V. Surd (Romania)

Editorial Council:

Відповідальний секретар **Г.Д. Ходан**

Responsible Secretaries: **G.D. Hodan**

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Міністерства Юстиції України серія КВ № 15750-4222Р від 26.10.2009

**Загальнодержавне видання
Входить до переліку наукових видань ДАК України**

Адреса редколегії:
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
географічний факультет,
вул. Коцюбинського, 2
м. Чернівці, Україна, 58012

Adress for correspondence
Chernivtsy National University
named after Yuriy Fed'kovych,
Faculty of Geography,
Kotsyubynskyi Str., 2
Chernivtsy, Ukraine, 58012

E-mail: geogvisnyk@chnu.edu.ua

©Чернівецький національний університет, 2016

**ЗМІСТ
ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ**

Руденко В., Пирогівська А., Сандуляк І. 140 РОКІВ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ У ЧЕРНІВЕЦЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ: ПЕРШІ КРОКИ	7
Бірюков О. БУДОВА ТА СТІК РІЧКОВОЇ СИСТЕМИ СІВЕРСЬКОГО ДОНЦЯ В МЕЖАХ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	11
Бончковський О.С. ПІЗНЬОПЛЕЙСТОЦЕНОВИЙ КРІОГЕНЕЗ В МЕЖАХ ВОЛИНСЬКОЇ ВИСОЧИНИ	19
Вацеба В.Я. ТИПОЛОГІЧНА ОЦІНКА ПРП ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У РОЗРІЗІ ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНИХ РАЙОНІВ	31
Гопченко Є.Д., Овчарук В.А., Гонцій М.В. НОРМУВАННЯ МАКСИМАЛЬНОГО СТОКУ ДОЩОВИХ ПАВОДКІВ НА РІЧКАХ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ	34
Денисик Б. ТИПОЛОГІЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ ОСЕРЕДКІВ	40
Дячук А. МІСЬКІ ҐРУНТИ: ЇХНЯ КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ВМІСТ ҐУМУСУ В НИХ (ОГЛЯД НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ)	44
Ободовський О.Г., Онищук В.В., Ободовський Ю. О. ТЕХНОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ МАЛОЇ ГІДРОЕНЕРГЕТИКИ НА РІЧКАХ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ	51
Курчлік О. CHANGES OF HYDROMORPHOLOGICAL CONDITIONS AND BASIN PLANNING OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF SMALL RIVERS GUKIV, DERELUY AND VYZHENKA	61
Кирилюк С.М. АНАГЛІФОНОСФЕРНА КОНЦЕПЦІЯ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОБОЛОНКИ МІСЯЦЯ	68
Николаєв А.М. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН АРИДНОСТІ КЛІМАТУ КАРПАТО – ПОДІЛЬСЬКОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ	73
Матвійшина Ж.М., Кушнір А.С. ПАЛЕОПЕДОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВОЙЦЕХОВСЬКОГО КУРГАННОГО КОМПЛЕКСУ НА ЖИТОМИРЩИНІ	79
Овчарук В., Траскова А., Тодорова О. ВИЗНАЧЕННЯ МАКСИМАЛЬНИХ СНІГОЗАПАСІВ ТА ОПАДІВ ПІД ЧАС ВЕСНЯНОГО ВОДОПІЛЛЯ НА ПРИКЛАДІ ГІРСЬКИХ ВОДОЗБОРІВ БАСЕЙНУ РІЧКИ ДНІСТЕР	84

Половка С. Г., Половка О. А. ІСТОРИЧНИЙ ЗРІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ІДЕЙ ІОНІЙСЬКОЇ НАТУРФІЛОСОФСЬКОЇ ШКОЛИ В ПРИРОДНИЧИХ НАУКАХ (НА ПРИКЛАДІ ПЕРШО-ПОЧАТКУ)	90
Рудько Г.І. ОСНОВНІ БІОСТРАТИГРАФІЧНІ ЕТАПИ ІСТОРІЇ ЗЕМЛІ. СЦЕНАРІЇ ТЕХНОГЕНУ	95
Ситник О., Безлатня Л. ЗАСЕЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА ТЕРИТОРІЇ МІЖЗОНАЛЬНОГО ГЕОЕКОТОНУ «ЛІСОСТЕП-СТЕП» ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ	101
Стрілець І., Петровська М. САНІТАРНО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я ДИТЯЧОГО НАСЕЛЕННЯ УРБОСИСТЕМИ ЛЬВОВА	113
Тимуляк Л., Цвєлих Є. ЗАРОДЖЕННЯ І РОЗВИТОК МАЛОЇ ГІДРОЕНЕРГЕТИКИ НА РІЧКАХ КАРПАТСЬКОЇ ЧАСТИНИ БАСЕЙНУ ДНІСТРА	119
Шуйський Ю.Д., Синюк Г.М. ПРО СЕЗОННІ КОЛИВАННЯ СОЛОНОСТІ ВОДИ В ТИЛІГУЛЬСЬКОМУ ЛИМАНІ (ПІВНІЧНЕ УЗБЕРЕЖЖЯ ЧОРНОГО МОРЯ)	127

ЕКОНОМІЧНА ГЕОГРАФІЯ

<i>Bozhuk T.</i> PROVISIONS OF IN RECREATIONAL SERVICES AND ENVIRONMENTAL PROTECTION (THE CASE OF REGIONAL LANDSCAPE PARK "ZNESINNYA", LVIV)	134
<i>Rudewicz J.</i> THE NEOLIBERAL URBANISM IN POLAND – REASONS, MANIFESTATIONS, AND CONSEQUENCES	138
<i>Влах М.</i> ТЕРМІНОСИСТЕМА „ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА”: СТАНОВЛЕННЯ І НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ	146
<i>Гавришок Б., Брелюс Н.</i> ТЕРИТОРІАЛЬНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЛІСОВОГО ФОНДУ ГУСЯТИНСЬКОГО РАЙОНУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ	153
<i>Гудзеляк І., Горовий О.</i> ЗАЙНЯТИСТЬ НАСЕЛЕННЯ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ: ПРОСТОРОВИЙ АНАЛІЗ	159
<i>Джаман Я.В.</i> ФОРМУВАННЯ ПОЛІЕТНІЧНОГО ПРОСТОРУ ВЕЛИКОГО МІСТА ЯК ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ЕТНОТУРИЗМУ (НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІВЦІВ)	168
<i>Кобилін П.</i> АНАЛІЗ ПРОСТОРОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ ТОРГОВЕЛЬНИХ ОБ’ЄКТІВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	178
<i>Коробов В.К., Мальчикова Д.С.</i> МЕТОДИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОМПЛЕКСНИХ ІНДИКАТОРІВ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ У ВИКЛАДАННІ КУРСУ РЕГІОНАЛІСТИКИ	189
<i>Король О.</i> АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПОТОКІВ БРАЗИЛІЇ	195
<i>Костащук В.</i> ДИНАМІКА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ ІНОЗЕМНОГО ТУРИЗМУ В ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ	200
<i>Котик Л.І.</i> СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	205
<i>Мельнійчук М., Чабанчук В.</i> ПРОСТОРОВО-ЧАСОВА ДИНАМІКА ЗАПАСІВ ДЕРЕВИНИ У ЛІСОВОМУ ФОНДІ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	211
<i>Монастирський В., Бордун О.</i> ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ КАРПАТСЬКОГО ТА ТАТРАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНИХ ПАРКІВ	218

Остапенко П. ОЦІНКА РЕАЛІЗАЦІЇ РЕФОРМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ	224
Сеньків М. І. ГЕОЛОГІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАЛІЗНИЧНОГО СПОЛУЧЕННЯ У ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ	230
Сливка Р. ЗАКОНОМІРНОСТІ ПОШИРЕННЯ, ЗМІНИ ІНТЕНСИВНОСТІ ТА ТРИВАЛОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ У СВІТІ	240
Телебєнєва Є.Ю., Барило І.М. КОМПОНЕНТНИЙ АНАЛІЗ ГЕОДЕМОГРАФІЧНОГО РОЗВИТКУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	249
Єремія Г. СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ СТУДІЇ РУМУНОМОВНИМИ ВЧЕНИМИ НА БУКОВИНІ (ПОЧАТОК ХХ ст.)	256
Ячнюк М. О., Вацеба В.Я., Франків О. Б. ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЕКОТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ	263
Чаплінський П. ОФШОРНА ПРОМИСЛОВІСТЬ ЯК МОЖЛИВІСТЬ РОЗВИТКУ ПРИБЕРЕЖНИХ РЕГІОНІВ: ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД	269

УДК [504.5:614.78](477.83-25)

САНІТАРНО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я ДИТЯЧОГО НАСЕЛЕННЯ УРБОСИСТЕМИ ЛЬВОВА

Стрілець Ірина, Петровська Мирослава

Львівський національний університет імені Івана Франка

Вивчено санітарно-епідеміологічну ситуацію; простежено демографічні показники дитячого населення міста Львова; з'ясовано причини смертності; проаналізовано структуру захворювань дітей; виявлено зв'язки між санітарно-епідеміологічною ситуацією і захворюваністю дітей; за допомогою анкетування, серед випадково обраних у Львові домогосподарств з дітьми у віці 0–14 років, з'ясовано стан здоров'я дитячого населення та окремі чинники його формування.

Ключові слова: діти; населення; захворюваність; санітарно-епідеміологічна ситуація; Львів.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Соціально-економічна перебудова суспільства, незадовільні умови життя значної частки населення, екологічно несприятливий стан довкілля сприяли погіршенню здоров'я дитячого населення. Експерти Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) виявили, що стан здоров'я людини на 18–20 % залежить від стану довкілля [8].

Мета нашої публікації – вивчити санітарно-епідеміологічну ситуацію (стан середовища життєдіяльності та обумовлений ним стан здоров'я населення на певній території в конкретно визначений час [1]); простежити демографічні показники дитячого населення м. Львова; визначити причини смертності; з'ясувати стан здоров'я дитячого населення; проаналізувати структуру захворювань дітей; виявити зв'язки між санітарно-епідеміологічною ситуацією і захворюваністю дітей; за допомогою анкетування, серед випадково обраних у Львові домогосподарств з дітьми у віці 0–14 років, з'ясувати стан здоров'я дитячого населення та окремі чинники його формування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні відомо чимало спроб оцінити просторову зумовленість суспільного здоров'я та окремих хвороб. Значну кількість праць присвячено пошуку інтегральних показників здоров'я населення загалом, розробці оптимальних методичних прийомів його оцінки. Вагомий внесок у цьому напрямі зробили О. Авцин, В. Барановський, М. Будико, Б. Вершинський, О. Воронов, В. Гуцулак, І. Даценко, А. Келлер, В. Ковальський, В. Пашенко, А. Попов, Б. Прохоров, С. Ряшенко, О. Шаблій, В. Шевченко, Л. Шевчук та ін. [3].

Серед актуальних напрямів медико-географічних досліджень виокремлено [7]: *демографічний* – досліджує вплив демографічних чинників на стан суспільного здоров'я населення; *соціально-економічний* – аналізує вплив соціально-економічних чинників (у тому числі, рівня заможності населення, безробіття і т. д.); *екологічний* – вивчає вплив забруднення навколишнього середовища; *математично-статистичний* – простежує інтегральні показники стану здоров'я населення; *соціально-психологічний* – вивчає валеологічну культуру населення, сприйняття свого власного стану здоров'я/хвороби, а також існуючого стану охорони здоров'я; *інтегральний* – досліджує стан здоров'я населення у зв'язку з якістю і рівнем життя населення.

Виклад основного матеріалу. Санітарно-епідеміологічну ситуацію урбосистеми Львова зумовлено специфічним, тісно переплетеним комплексом природних, містобудівних, інженерних, соціально-економічних та інших умов. Місто потерпає від забрудненого атмосферного повітря, недосконалості транспортних розв'язок, високої щільності забудови; стану поверхневих водних об'єктів і якості води в них; стану питного водопостачання; скупчення великої кількості пестицидів на Грибовицькому сміттєзвалищі; електромагнітних полів та інших фізичних чинників.

У 2014 р. в атмосферне повітря Львова викинуто 39 419,1 т забруднюючих речовин, з них 35 284 т від автотранспорту. Стационарними джерелами забруднення у 2014 р. викинуто 1,6 тис. т забруднюючих речовин; у розрахунку на 1 км² – 9,5 т, в розрахунку на одну особу – 2,1 кг; для порівняння, у Львівській обл. відповідно, 4,6 т і 39,5 кг.

Серед стаціонарних джерел забруднення міста найвищий відсоток припадає на підприємства теплоенергетичного комплексу (близько 40 %), що є загальнодержавною тенденцією [14]. У 2014 р. санітарно-гігієнічною лабораторією Львова відібрано 4 691 пробу, з них у 838 пробах (18 %) перевищено ГДК. Серед викидів стаціонарних джерел на Шевченківський район припадає 24,0 %, на Залізничний – 23,5 %, Галицький – 19,7 %, Личаківський – 16,6 %, Франківський – 16,2 % [2].

З викидами від пересувних джерел пов'язане перевищення середньорічної концентрації пилу (1,23 ГДК), діоксиду нітрогену (1,18 ГДК), формальдегіду (1,3 ГДК) в атмосферному повітрі. Питома вага проб з перевищенням ГДК сягає 37 % (найвищий показник у Львівській обл.) [4]. Найбільше забрудненими є центр Львова (Галицький район, перехрестя вулиць І. Франка – К. Левицького – Кн. Романа та І. Франка – пл. Соборна – Винниченка), північна (Шевченківський район, перехрестя вулиць Чорновола – Під Дубом) і південна (Сихівський район, перехрестя вулиць Стрийська – Наукова – Хуторівка) частини міста, чому сприяє найінтенсивніший рух автотранспорту, що підтверджено нашими дослідженнями, оскільки вони є основними в'їздами у місто з траси Київ–Чоп. В цілому, на перехрестях вулиць Львова переважає слабо небезпечний ступінь забруднення, де кратність перевищення ГДЗ сумішню речовин коливається в межах 1,16–1,94 [12].

Водопровідна вода Львова не відповідає нормативам фізико-хімічних показників, а саме нормативам фізіологічної повноцінності мінерального складу питної води, до яких належать кальцій, магній, загальна лужність, калій, натрій і мінералізація. Найвищі показники перевищень нормативів простежено в Личаківському, Сихівському і Шевченківському районах [15]. Найбільш близькими до нормативів є показники у Франківському районі. За результатами досліджень лабораторії ВАТ "Геотехнічний інститут", найгірші води приурочено до східної і північно-східної частини Львова, в північно-західній та західній частинах водопровідна вода має дещо кращу якість, а найкраща вода зустрічається на території південніше від центра міста між вулицями Кульпарківською і Зеленою, Луганською і Стрийською.

Результати проведених досліджень ґрунтів у межах санітарно-захисних зон і в місцях накопичення відходів підприємств Львова, дозволяють стверджувати, що забруд-

нювачами є, в основному, накопичувачі побутових відходів (сміттєзвалища, мулові майданчики) та промислові відходи, які, у свою чергу, спричинюють захворювання населення. Проблемою, яка непокоїть місто, є зміна морфологічного складу сміттєзвалища ТПВ. Зокрема, збільшилось використання пакувальних матеріалів і напівфабрикатів у повсякденному житті більшості мешканців. Це призвело до зростання вмісту пластмаси і полімерів, текстилю та деревних залишків у ТПВ. Для порівняння, у 2004 р. основною складовою ТПВ були харчові відходи (40 %), а в 2014 р. їхня частка становила лише 26 %. На пластмаси та ПЕТ у 2004 р. припадало 3 %, а у 2014 р. – 13 %, що зумовлено зміною рівня життя населення. У морфологічному складі промислових ТПВ простежено зменшення будівельних відходів: з 25 % у 2004 р. до 19 % у 2014 р. [5; 11].

Станом на 1 січня 2014 р. кількість постійного населення м. Львова становила 750,5 тис. осіб, з них 14,4 % – діти у віці 0–14 років, для порівняння, у Львівській обл. на цю вікову категорію припадає 15,8 %.

Коефіцієнт народжуваності в м. Львові у 2014 р. становив 10,8 ‰. Для порівняння, у Львівській обл. – 11,9 ‰, м. Києві – 11, 2 ‰. Порівняно з 2004 р. коефіцієнт народжуваності зріс на 13 % (1,2 ‰). Згідно з критеріями оцінки основних демографічних показників, показник народжуваності є "низьким" (менше 15 на 1 000 населення) [9; 10]

У 2014 р. народилось 8 185 дітей, із них 4 199 – хлопчики та 3 986 – дівчатка. За період 2004–2014 рр. спостерігається підвищення народжуваності в обох статях, проте переважаючою залишаються хлопчики.

У 2014 р. у Львові померло 8 397 осіб, у порівнянні із 2004 р. смертність скоротилась на 217 осіб. Коефіцієнт смертності становив 11,1 ‰ (для порівняння, в Україні – 14,5; Львівській обл. – 12,3, м. Києві – 10,4 ‰).

Особливе занепокоєння викликають показники дитячої смертності, які є не тільки значно вищими, ніж у розвинених країнах світу, але й, окрім того, останніми роками мають тенденцію до зростання, що не є характерним для Львова, де простежено тенденцію до зменшення коефіцієнта смертності дітей до 1 року, а саме: 2012 р. – 9,1 ‰; 2013 р – 8,6; 2014 р. – 8,4 ‰.

Смертність дітей віком до 1 року викликана переважно станами, що виникають у перинатальному періоді, а також природжені вади розвитку, деформації та хромосомні анома-

лії. У 2014 р. померло 99 дітей, із них 49 у віці 0–6 днів, 50 дітей – мертвонароджені. Коефіцієнт смертності дітей становив 8,4 ‰, зокрема, хлопчиків – 8,1 ‰ і дівчаток – 8,8 ‰ (для порівняння, у Львівській обл. – 8,5; 9,4; 7,5 ‰ відповідно).

У 2014 р. кількість померлих (8 397 осіб) перевищила кількість живонароджених (8 185 осіб), що зумовило скорочення населення – – 212. Коефіцієнт природного приросту населення становив – 0,3 ‰ (для порівняння, у Львівській обл. – –0,9, м. Києві – 1,7 ‰). Від’ємний приріст населення простежено в Галицькому районі (–355 осіб), Залізничному (–15), Личаківському (–282) та Франківському (–356) районах, у Сихівському та Шевченківському – додатний (відповідно, 542 та 226 осіб) [9; 10].

Серед дітей до 14 років переважаючими є хвороби органів дихання –115 237 осіб (59,8 ‰), друге місце – хвороби ока та придаткового апарату –8 164 особи (4,2 ‰), на третьому місці – хвороби ендокринної системи –8 049 осіб (4,2 ‰) [13].

Поряд із показниками захворюваності, фізичного розвитку, групою медико-демографічних критеріїв важливим індикатором стану здоров’я є інвалідність дітей. Причини, що формують дитячу інвалідність, докорінно відрізняються від таких у дорослого населення. Сучасний рівень розвитку медицини дозволяє зберегти життя недоношеним, травмованим у пологах дітям і дітям з уродженими вадами розвитку, які згодом і стають основним контингентом, що формує дитячу інвалідність. Провідними причинами, які визначають інвалідність у дитинстві, є тяжкість патології, характер перебігу захворювання, відсутність медичної реабілітації та ранній вік виникнення хвороби. Різниця між захворюваністю та інвалідністю полягає в тому, що інвалідність відображає не тільки стан здоров’я, але й дає уявлення про необхідні обсяги соціального захисту державою осіб з ускладненням хронічних захворювань, наслідками травм, уродженими вадами. У м. Львові 2014 р. зафіксовано 45,2 тис. осіб інвалідів, у тому числі діти-інваліди до 18 років – 0,1 тис. осіб (0,2 ‰), I група – 3,8 тис. осіб (8,4 ‰), II група – 15,2 тис. осіб (33,6 ‰), III група – 26,1 тис. осіб (57,8 ‰).

Проведено аналіз формування здоров’я дитячого населення Львова на основі кореляційних моделей, які уможливили встановлення ймовірності його змін залежно від напруженості санітарно-епідеміологічної ситу-

ації. Середній зв’язок простежено між обсягами скидів зворотних вод та хворобами органів травлення (коефіцієнт кореляції 0,452) та між обсягами викидів шкідливих речовин в атмосферу від стаціонарних джерел (0,302), значно менший зв’язок простежено між обсягами викидів шкідливих речовин в атмосферу від усіх джерел забруднення та поширеністю хвороб органів дихання (0,214); між обсягами скидів зворотних вод та хворобами ендокринної системи (0,207); між обсягами викидів шкідливих речовин в атмосферу від пересувних джерел (0,184); слабкий зв’язок існує між обсягами скидів зворотних вод і хворобами органів сечостатевої системи – 0,062; між обсягами відходів у спеціально відведених місцях та хворобами системи кровообігу (коефіцієнт кореляції 0,025).

З метою глибшого дослідження взаємозв’язку між здоров’ям дитячого населення і чинниками, які його формують, нами розроблено спеціальну анкету. Вона містить 3 частини: у першій подано загальні характеристики домогосподарства (16 запитань); друга частина містить характеристику стану здоров’я та чинників формування потенціалу дітей у домогосподарстві (20 питань); а третя – суспільно-демографічні характеристики респондента домогосподарства (6 питань). Опитування проведено у м. Львові методом випадкової вибірки.

Серед респондентів, жінки становили більшість (86 ‰). Переважна кількість опитаних осіб була у віці 20–35 років (48 ‰) і 35–45 років (48 ‰). 36 ‰ опитаних людей працюють у державному секторі і 34 ‰ – у приватному.

Розмір фактичних доходів на одну особу в домогосподарстві у 34 ‰ респондентів становить 900–1 400 грн, у 32 ‰ – 400–900 грн. Переважаюча кількість респондентів оцінюють рівень добробуту свого домогосподарства (48 ‰) і рівень задоволеності життям (56 ‰) як середній. У 46 ‰ опитаних середня житлова площа на особу в домогосподарстві становить до 15 м².

Доросле населення (батьки) практично більшу частину дня проводять на роботі: в середньому щоденно з дитиною 2–4 години зайняті 46 ‰. У вільний час активно відпочивають з дитиною 72 ‰ опитаних, 96 ‰ з яких надають перевагу прогулянці на свіжому повітрі. Раз на рік у відпустку з дитиною виїжджають 64 ‰ опитаних.

48 ‰ опитаних не планують мати більше дітей. Серед причин найпоширенішою є задоволеність тією кількістю дітей, яка є в

родині – 40 %.

56 % батьків вважають, що стан здоров'я їхньої дитини – добрий, 50 % стверджують, що їхня дитина практично не хворіє. Переважаючими причинами серед вад зі здоров'ям у 26 % опитаних є хвороби органів зору.

48 % опитаних відповіли, що звертаються до лікаря лише при терміновій потребі, а 50 % – що їхні фінансові засоби цілковито дозволяють користуватися медичними послугами для потреб своєї дитини. 48 % опитаних стверджують, що доступність медичних послуг для дітей у їхній місцевості є доброю. У 90 % випадків дитина при необхідності отримувала консультації лікаря. Серед причин, через які дитина не отримала її, незважаючи на реальну необхідність, переважають сподівання на те, що проблеми зі здоров'ям у дитини минуть без лікування (8 %). 98 % опитаних віддають перевагу традиційній медицині.

Крім занять з фізичної культури, дитина є активною (регулярно займається спортом) досить часто у 38 % опитаних.

У 52 % опитаних дитина цілковито не зазнавала, перебуваючи вдома, впливу шуму, у 76 % – цілковито не зазнавала впливу неприємних запахів, у 82 % ніколи не піддавалася дії тютюнового диму вдома. У 64 % опитаних дитина 2–4 години проводить із ввімкненими електричними приладами (телевізором чи комп'ютером). 56 % респондентів зазначили, що ризик, що дитина може мати погані звички (паління тютюну, вживання алкоголю, наркотиків) є низький.

Висновки. Проаналізовано санітарно-епідеміологічну ситуацію і здоров'я дитячого населення у м. Львові у світлі статистичних показників і власних соціологічних обстежень. Результати обох досліджень вказують на потенційну кризу потенціалу здоров'я дитячого населення в умовах медико-демографічної кризи (через депопуляцію і за рахунок збільшення захворюваності та поширеності захворювань серед дітей). Спроба з'ясувати взаємозв'язки між чинниками, що впливають на потенціал здоров'я дітей (санітарно-епідеміологічна ситуація в регіоні) і захворюваністю дітей не принесла очікуваних результатів. Це відображає більш складні, а іноді і невловимі статистичні взаємозв'язки між чинниками і потенціалом здоров'я дитячого населення. Матеріали власних соціологічних досліджень показують, що криза соціально-економічного та політичного розвитку в країні має найбільший вплив на рішення батьків

народити більше дітей. Обмежені можливості батьків у плані задоволення основних потреб домашніх господарств, а також повна відсутність або обмеження часу, який батьки проводять з дітьми, безумовно, відбивається деструктивним способом на потенціалі здоров'я дитячого населення.

Список літератури

1. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України № 4004–ХІІ від 24.02.1994 р. // zakon.rada.gov.ua. – 33 с.
2. Васькін Р. А. Аналіз динаміки забруднення атмосферного повітря України викидами автотранспорту / Р. А. Васькін, І. В. Васькіна // Вісник Кременчуцького політехн. ун-ту. – 2009. – Вип. 5 (58), ч. 1. – С. 109–112.
3. Гуцуляк В. М. Історія розвитку та сучасний стан медико-географічних досліджень / В. М. Гуцуляк, К. П. Муха // Вісник Львів. ун-ту. – 2009. – Серія геогр. – Вип. 36. – С. 115–121.
4. Екологія Львівщини. – Львів: ЗУКЦ, 2006. – 100 с.; Львів, 2008. – 115 с.; Львів, 2009. – 100 с.; Львів, 2010. – 126 с.
5. Звітні матеріали по Львівському полігону ТПВ. МПК "Збиранка", 2004.
6. Кількість населення Львівської області: статистичний збірник / Відп. за випуск Л. О. Івасіва. – Львів, 2009. – 83 с.
7. Пантелей В. Актуальні напрямки медико-географічних досліджень в Україні та Польщі // Львівська суспільно-географічна школа: історія, теорія, українознавчі студії / за ред. О. І. Шаблія. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2015. – С. 223–233.
8. Пелех М. Регіональні особливості суспільного здоров'я в Україні / М. Пелех // Вісник Львів. ун-ту. Серія географ. – Львів, 1999. – Вип. 24. – С. 56–59.
9. Соціальні індикатори рівня життя населення Львівської області: статистичний збірник / За ред. С. І. Зимовіної. – Львів, 2007 р. – 155 с.; 2008 р. – 155 с.; 2009 р. – 170 с.; 2010 р. – 171 с.; 2011 р. – 169 с.; 2012 р. – 169 с.; 2013 р. – 170 с.; 2015. – 163 с.
10. Статистичний щорічник Львівської області / Відп. за випуск І. Мельник. – Львів, 2006. – 358 с.; 2007 р. – 358 с.; 2008 р. – 275 с.; 2009 р. – 276 с.; 2010 р. – 275 с.; 2011 р. – 260 с.; 2013 р. – 262 с.; 2014 р. – 260 с.
11. Ухвала № 4132 Львівської міської ради від 18.12.2014 р. "Про Програму поведження з твердими побутовими відходами у м. Львові на 2014–2018 роки".

12. Фондові матеріали Львівської міської ради.
13. Фондові матеріали Управління охорони здоров'я Львівської міської ради.
14. <http://city-adm.lviv.ua/portal/for-citizen/ecology>
15. <http://lvivvodokanal.com.ua>

References

1. Pro zabezpechennya sanitarnoho ta epidemichnoho blahopoluchchya naseleння : Zakon Ukrainy № 4004–XII vid 24.02.1994 r. // zakon.rada.gov.ua. – 33 s.
2. Vas'kin R. A. Analiz dynamiky zabrudnennya atmosfernoho povitrya Ukrainy vykydamy avtotransportu / R. A. Vas'kin, I. V. Vas'kina // Visnyk Kremenchuts'koho politekhn. un-tu. – 2009. – Vyp. 5 (58), ch. 1. – S. 109–112.
3. Hutsulyak V. M. Istoriya rozvytku ta suchasnyy stan medyko-heohrafichnykh doslidzhen' / V. M. Hutsulyak, K. P. Mukha // Visnyk L'viv. un-tu. – 2009. – Seriya heohr. – Vyp. 36. – S. 115–121.
4. Ekolohiya L'vivshchyny. – L'viv: ZUKTs, 2006. – 100 s.; L'viv, 2008. – 115 s.; L'viv, 2009. – 100 s.; L'viv, 2010. – 126 s.
5. Zvitni materialy po L'vivs'komu polihonu TPV. MPK "Zbyranka", 2004.
6. Kil'kist' naseleння L'vivs'koyi oblasti: statystychnyy zbirnyk / Vidp. za vypusk L. O. Ivasiva. – L'viv, 2009. – 83 s.
7. Pantyley V. Aktual'ni napryamky medyko-heohrafichnykh doslidzhen' v Ukraini ta

- Pol'shchi // L'vivs'ka suspil'no-heohrafichna shkola: istoriya, teoriya, ukrayinoznavechi studiyi / za red. O. I. Shabliya. – L'viv: L'vivs'kyy natsional'nyy universytet imeni Ivana Franka, 2015. – S. 223–233.
8. Pelekh M. Rehional'ni osoblyvosti suspil'noho zdorov'ya v Ukraini / M. Pelekh // Visnyk L'viv. un-tu. Seriya heohraf. – L'viv, 1999. – Vyp. 24. – S. 56–59.
9. Sotsial'ni indykatory rivnya zhyttya naseleння L'vivs'koyi oblasti: statystychnyy zbirnyk / Za red. S. I. Zymovinoiy. – L'viv, 2007 r. – 155 s.; 2008 r. – 155 s.; 2009 r. – 170 s.; 2010 r. – 171 s.; 2011 r. – 169 s.; 2012 r. – 169 s.; 2013 r. – 170 s.; 2015. – 163 s.
10. Statystychnyy shchorichnyk L'vivs'koyi oblasti / Vidp. za vypusk I. Mel'nyk. – L'viv, 2006. – 358 s.; 2007 r. – 358 s.; 2008 r. – 275 s.; 2009 r. – 276 s.; 2010 r. – 275 s.; 2011 r. – 260 s.; 2013 r. – 262 s.; 2014 r. – 260 s.
11. Ukhvala # 4132 L'vivs'koyi mis'koyi rady vid 18.12.2014 r. "Pro Prohamu povodzhennya z tverdymy pobutovymy vidkhodamy u m. L'vovi na 2014–2018 roky".
12. Fondovi materialy L'vivs'koyi mis'koyi rady.
13. Fondovi materialy Upravlinnya okhorony zdorov'ya L'vivs'koyi mis'koyi rady.
14. <http://city-adm.lviv.ua/portal/for-citizen/ecology>
15. <http://lvivvodokanal.com.ua>

Стрилец И., Петровская М. Санитарно-эпидемиологическая ситуация как фактор формирования здоровья детского населения урбосистемы Львова. Изучено санитарно-эпидемиологическую ситуацию, отслежены демографические показатели детского населения города Львова; выяснены причины смертности; проанализирована структура заболеваний детей; выявлены связи между санитарно-эпидемиологической ситуацией и заболеваемостью детей; с помощью опроса, среди случайно выбранных во Львове домохозяйств с детьми в возрасте 0–14 лет, выяснено состояние здоровья детского населения и отдельные факторы его формирования.

Ключевые слова: дети; население; заболеваемость; санитарно-эпидемиологическая ситуация; Львов.

I. Strilets, M. Petrovska. The sanitary-epidemiological situation as a factor of formation children's health of the urbosystem of the city of Lviv. The sanitary-epidemiological situation of the urbosystem of Lviv, which is caused by specific, closely interwoven complex of natural, urban planning, engineering, socio-economic and other conditions was studied. The city suffers from polluted air, imperfection of transport interchanges, high-density development; of surface water bodies and water quality in them; the state of drinking water; large amounts of pesticides in garbage dump in Hrybovychi; electro-magnetic fields and other physical factors.

The demographic indexes of child population in Lviv were traced. In 2014 the number of permanent population was 750.5 thousand people, among them – 14,4% is children, aged 0-14 years, for comparison, in Lviv region this age group accounts for 15,8%. The birth rate was 10,8 ‰, for comparison, in Lviv region – 11,9 ‰, Kyiv - 11,2 ‰. The tendency of reducing of children's mortality under 1 year was found. Mortality of children under 1 year is mainly due to conditions arising in the perinatal period and congenital malformations, deformations and chromosomal anomalies. The mortality rate of children was 8,4 ‰, particularly

boys – 8,1 ‰ and girls – 8,8 ‰ (for comparison, in Lviv region. – 8,5; 9,4; 7,5 ‰, respectively).

The structure of children's diseases was analyzed. Among children under 14 years respiratory diseases – 115 237 persons (59,8 ‰) are predominant, the second place - diseases of the eye and adnexa – 8,164 persons (4,2 ‰), in the third place - diseases of the endocrine system – 8,049 persons (4,2 ‰).

Disability is an important indicator of the children's health along with morbidity physical development, medical and demographic criteria. The leading causes of disability in childhood is the severity of disease, the nature of the disease, lack of medical rehabilitation and early age of disease.

The formation of children's health in Lviv, which based on correlation models and depends on the intensity of sanitary-epidemiological situation was analyzed. After analyzing the dependence of the prevalence of the children's diseases (0-14 years) from pollutants into the atmosphere, the volume of return water discharges, waste volumes in the designated areas, we note the following: the average connection was traced between the amount of return water discharges and diseases of the digestive system (correlation coefficient 0,452) and between the amount of harmful emissions into the atmosphere from stationary sources (0,302), significantly lower link was traced between the amount of harmful emissions into the atmosphere from all sources of pollution and the prevalence of breathing diseases (0,214); between the amount of return water discharges and diseases of the endocrine system (0,207); between the amount of harmful emissions into the atmosphere from mobile sources (0,184); a weak link exists between the amount of return water discharges and diseases of the genitourinary system – 0,062; between the amount of waste in designated areas and diseases of the circulatory system (correlation coefficient 0,025).

In order to deeper investigation of the relationship between children's health and the factors that shape it, we have developed a special form. It contains three parts: the first part presents general characteristics of households (16 questions); the second part contains a description of the health and factors of the formation of children's potential in the household (20 issues); and the third - socio-demographic characteristics of the household (6 issues). The survey was conducted in the city of Lviv randomly.

The sanitary-epidemiological situation and the health of the child population in Lviv in the light of statistical indicators and their sociological surveys was analyzed. The analysis of statistical indicators and their sociological surveys indicate a potential crisis in the potential health of the children's population in terms of health and demographic crisis (by depopulation and by increasing the incidence and prevalence of diseases among children). The efforts to figure out the links between factors affecting potential child health (sanitary-epidemiological situation in the region) and the incidence of children didn't bring the expected results. This reflects the more complex and sometimes elusive statistical links between the factors and potential of children's health.

Key words: children; population; morbidity; sanitary-epidemiological situation; Lviv.